

सामाजिक वनीकरण-राज्यातील शासकीय रोपवाटिकांचे
बळकटीकरण व आधुनिकीकरण या योजनेसाठी
सन २००८-०९ करिता प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता आणि
अनुदान वितरणास मंजूरी.

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : एसएलएफ-२००८/प्र.क्र.४३/जल-१२,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक : १३ मे, २००८

संदर्भ :-

- १) ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग शासन निर्णय क्रमांक एसएलएफ-१८/०२/प्र.क्र.३२६/जल-१२, दि.३ एप्रिल, २००६
- २) ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग शासन निर्णय क्रमांक एसएलएफ-१८/०६/प्र.क्र.८२/जल-१२, दि. १३ जुलै, २००६
- ३) ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग शासन निर्णय क्रमांक एसएलएफ-२००७/प्र.क्र.२४/जल-१२, दि. १७ सप्टेंबर, २००७
- ४) संचालक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र क्रमांक कझ-१/बा.बा./शा.रो.व.आ./०३/३१/०८-०९, दि. ३.४.२००८ व दि. २३.४.२००८
- ५) वित्त विभाग, परिपत्रक क्र. अंदाज१०.०८/प्र.क्र.१२५/२००८/अर्थसंकल्प-३, दि. २२ एप्रिल, २००८
- ६) ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, शासन निर्णय क्र.असक-२००८/प्र.क्र.५२/जल-११, दि.१३ मे, २००८

प्रस्तावना :

राज्यात मोठ्या प्रमाणावर उत्कृष्ट दर्जेदार रोपांची निर्मिती करण्याची गरज ओळखून सामाजिक वनीकरण संचालनालयांतर्गत राज्यातील २९ जिल्ह्यात प्रत्येक एक याप्रमाणे २९ शासकीय मध्यवर्ती रोपवाटिकांची स्थापना करण्यात आली आहे. आतापर्यंत या शासकीय मध्यवर्ती रोपवाटिकांतून विविध प्रजातींच्या लाखो रोपांची निर्मिती यशस्वीपणे करण्यात आली आहे. परंतु बदलत्या कालानुरूप या २९ शासकीय मध्यवर्ती रोपवाटिकांमध्ये सुधारणा करून त्यामध्ये व्यापारी उपयोगाच्या प्रजातींची आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या सहाय्याने रोपनिर्मिती करण्याची गरज निर्माण झाली आहे.

राज्यातील वनक्षेत्राबाहेरील खाजगी तसेच सार्वजनिक जमिनीवर वृक्ष लागवड करण्यासाठी सध्या अस्तित्वात असलेल्या सामाजिक वनीकरणाच्या विविध योजनांव्यतिरिक्त सत्यांच्या दुर्तर्फी उंच वृक्ष लागवड योजना आणि खाजगी पड्डी जमिनीवर वृक्ष लागवड व वन विकास योजना सन २००६-०७ पासून रोजगार हमी योजनेच्या माध्यमातून सुरू करण्यास संदर्भाधीन दिनांक ३ एप्रिल, २००६ व दि. १३ जुलै, २००६ च्या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात आली आहे. या योजनांद्वारे फार मोठ्या क्षेत्रावर वृक्ष लागवड होणे अपेक्षित आहे. सामाजिक वनीकरण संचालनालयाच्या अंतर्गत राज्यातील २९ शासकीय मध्यवर्ती रोपवाटिकांद्वारे प्रामुख्याने रोपांची निर्मिती करून ती या सदर योजनेसाठी पुरवठा करण्यात येत आहे. सामाजिक वनीकरण विकास क्षेत्रातील वृक्ष लागवड कार्यक्रमांची एकूण व्याप्ती लक्षात घेता या अस्तित्वातील शासकीय रोपवाटिकांची क्षमता वृद्धीगत करणे अपरिहार्य झाले आहे. ही बाब विचारात घेऊन तसेच यापुढे वृक्ष लागवडीच्या विविध योजनांसाठी मोठ्या प्रमाणात दर्जेदार रोपे व कलमे यांची उपलब्धता सदर रोपवाटिकांद्वारे होण्यासाठी या रोपवाटिकांचे आधुनिकीकरण व बळकटीकरण ही योजना सन २००७-०८ मध्ये राबविण्यास संदर्भाधीन दिनांक १७ सप्टेंबर, २००७ च्या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात आलेली आहे. सदर योजना सन २००८-०९ या आर्थिक वर्षात चालू ठेवून त्या करिता अनुदान वितरणाची बाब रस्त्याच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

सामाजिक वनीकरणांतर्गत शासकीय रोपवाटिकांचे बळकटीकरण व आधुनिकीकरण ही योजना सन २००८-०९ या आर्थिक वर्षात पुढे चालू ठेवण्यास सदर शासन निर्णयान्वये शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

सन २००८-०९ या वित्तीय वर्षात सामाजिक वनीकरण विभागांतर्गत शासकीय रोपवाटिकांचे बळकटीकरण व आधुनिकीकरण ही कार्यक्रमासाठी रु.१४३.०० लाख (रुपये एकशे त्रेंचाळीस लाख फक्त) इतकी अर्थसंकल्पीय तरतूद करण्यात आलेली आहे. सदर तरतूदीतून शासनाकडून वितरीत झालेल्या निधीच्या मर्यादेतच व मासिक निधी विवरणाप्रमाणेच या दरमहा खर्च स्विकारून घेतल्या आहेत त्या मर्यादेत अर्थसंकल्प वितरण प्रणालीवर खर्च करण्यात येईल. या अटीच्या अधीन राहून सदर योजनेसाठी सन २००८-०९ या आर्थिक वर्षात प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता देण्यात येत आहे. सदर कार्यक्रमाची अंमलबजावणी प्रचलित अटी व शर्तीच्या अधिन राहून करण्यात यावी.

३. या योजनेंतर्गत वरीलप्रमाणे मंजूर निधीतून राज्यातील २९ रोपवाटीकांमध्ये मिस्ट चेंबर, ग्रीन हाऊस, पॉली हाऊस, उभाणणी, जलस्रोतांचे बळकटीकरण, पाईपलाईन, वॉसिंग, रस्ते दुरुस्ती, बीया वाळविण्यासाठी ओटे, औषधी वनस्पती, नक्षत्र उद्यान इत्यादी कामे करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. तसेच, या योजनेअंतर्गत मागील वर्षी मान्यता दिलेल्या खालील कामांपैकी काही कामे अद्याप सुरु असल्यास ती कामेही या निधीतून पूर्ण करण्यात यावीत.

शासकीय रोपवाटीकांचे बळकटीकरण व आधुनिकीकरण करण्यासाठी रोपनिर्मितीसाठी सिंचन सुविधा निर्माण करण्याकरिता विहिरीचे मजबूतीकरण/खोली वाढविणे, पाईप लाईन, टांकरी/नवीन पाईप ठरवणे, सिंचक व तुषार सिंचन व्यवस्था, पंप बसविणे/पाण्याच्या साठवणुकीकरिता उपाय योजना करणे, तसेच या व्यतिरिक्त गांधीज व्रत निर्मिती करणे, कॅव्होडकॅप्टन व्रत निर्मिती करणे, कृष्ण दुरुस्ती, आवश्यक यंत्र व साधन सामुग्री उपलब्ध करणे इत्यादी सुविधा निर्माण करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. या व्यतिरिक्त आधुनिक क्लोनल तंत्रज्ञानाद्वारे रोपनिर्मितीसाठी सुविधा निर्माण करण्याकरिता चेंबर तयार करणे, रुट ट्रेनर नर्सरी तयार करणे, मॅपकलर आणि ड्रीप इरीगेशनची सुविधा करणे, क्लोनल रोपे तयार करण्यासाठी प्रशिक्षण देणे, देखभाल व दुरुस्ती इत्यादी

याबाबत संचालक, सामाजिक वनीकरण यांनी योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी कृषी आराखडा तयार करून विहित कार्यावळीनुसार विहित मुदतीत त्याची अंमलबजावणी करावी. तसेच याबाबत सविस्तर मार्गदर्शक सूचना ही निर्गमित करता येईल.

४. सदर निधीसाठी नियंत्रक अधिकारी हे संचालक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे राहतील. सदर निधीपेक्षा जास्त खर्च होणार नाही याची नियंत्रक अधिकारी यांनी दक्षता घ्यावी. उपरोक्त निधीचे जिल्हानिहाय वाटप करण्यास संचालक, सामाजिक वनीकरण यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे. जिल्हानिहाय तरतुद वितरणाची माहिती शासनास पाठविण्यात यावी. तसेच राबविण्यात आलेल्या कार्यक्रमाचा व झालेल्या खर्चाचा तपशील वार्षिक शासनास सादर करण्यात यावा.

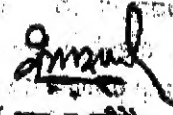
५. सदर योजनेअंतर्गत होणारा खर्च खाली नमूद केलेल्या लेखाशिर्षकाखाली सन २००८-०९ च्या मंजूर अर्थसंकल्पीत निधीतून खर्ची टाकण्यात येईल.

संपत्ती क्र.एस-३, २४०६ वनीकरण व वन्यजीवन, १०२ - सामाजिक वनीकरण व वन्यजीवन, १०१ (०१)-वृक्षवर्षी रोपवळे, (०२)(०१) शासकीय रोपवाटीकांचे बळकटीकरण व आधुनिकीकरण (२४०६, २३१-१) - योजनेतर्गत - दत्तमत

६. वित्त विभागाने शासन परिपत्रक क्र.अंदाज-१००८/प्र.क्र. ६२५/२००८/अर्थसंकल्प-३, दिनांक २२ एप्रिल, २००८ अन्वये दिलेल्या अधिकाऱ्यानुसार कोणत्याही प्रकाराविका विभागांना प्रदान करण्यात आलेल्या शक्तिनुसार सदर शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

७. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा संगणक साक्षितीक २००८०५१२१३२५१००६ असा आहे.

महाराष्ट्रचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व महाराष्ट्र,

(श्री. र. चिरे)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

संचालक, सामाजिक वनीकरण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

सर्व सहसंचालक, सामाजिक वनीकरण वृत्त, कोल्हापूर, ठाणे, पुणे, नाशिक, औरंगाबाद, अमरावती, नागपूर.

सर्व उपसंचालक, सामाजिक वनीकरण विभाग,

महाराष्ट्र, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मुंबई

महाराष्ट्र, (सेवापत्रिका/लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १ व २, मुंबई व नागपूर,

सर्व जिल्हा क्षेत्रागार अधिकारी,

कार्यासन अधिकारी, व्यय-१५, अर्थसंकल्प ३ व ६, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२

कार्यासन अधिकारी, कार्यासन क्र १४३२, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२

उप सचिव/अवर सचिव/कार्यासन अधिकारी (सर्व), शा.वि.व ज.सं.वि., मंत्रालय, मुंबई-३२

नियमनसूची/जल-५,